ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ հմր.		9	Մէճ.
»	» Գաւառաց »	11	»
Վեցամս.	» Կ. Պոլսոյ »	5	»
»	» Գաւառաց »	6	»

Օտար Թղթատարով ղրկուած 50 Ֆրանք

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՉՐԻ ԼՐԱԳԻՐ ԿԱՐԴԱԼԸ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ Է

30 Փարայ

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

30 Փարայ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պոլիս Պահճէ—Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։

Ճանբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Ջնջուած նամակ, յղուած, եւ ետ չեն տրուիր։

ՉՐԻ ԼՐԱԳԻՐ ԿԱՐԴԱԼԸ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ Է

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական. —Խառն. —Ազգային լուրեր. — Շաբաթական տեսութիւն, (ներքին և արտաքին խնդիրներ). — Բարեկարգութեան գործն և պաշտօնատարաց ընտրութիւնք. — Զրպարտութեամբ և մասամբք նորին. —Բողոք։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրլին 17 Նոյ.

Գերմանիոյ Երեսփոխանական ժողովն երէկ բացուեցաւ. Կայսրն անձնական տկարութիւն ունենալուն չկըրցաւ նախագահել սոյն արարողութեան։ Իւստի Պիսմարք իշխանը բացաւ՝ կարդալով կայսերական ճառն, որուն արտաքին գործոց վերաբերեալ մասն այս է.

«Վերջին տասն տարուան միջոցին Գերմանիա խաղաղութեան անգին օրհնութիւնները վայելեց, թէև բազում նախագուշակութիւնք կը լինէին և ըստոյգ երկիւղներ կ'զգացուէին. Սակայն, այս տասն տարուան մէջ չեղաւ տարի մը, որ ներկայ տարւոյն չափ խաղաղութեան ապահով խոստումներ ընծայել թուէր. կասթէյնի մէջ Աւստրիոյ կայսեր հետ, և Տանծիկի մէջ Ռուսիոյ կայսեր հետ տեսակցութիւնք բարձր ցոյց մ'եղան անձնական և քաղաքական մտերիմ յարաբերութեանց, որք գոյացած են Մեր և այդ վեհապետաց միջև, և որք կը միացնեն զԳերմանիա իւր դրացի երկու կայսերական Պետութեանց հետ. Այս յարաբերութիւնք կատարեալ փոխադարձ վստահութեան վրայ հիմնեալ են, և իրական երաշխաւորութիւն մը կը կազմեն խաղաղութեան անվրդով պահուելուն համար, որ միակ նպատակն է երից կայսերաց կատարելապէս համաձայն աշխարհավարութեան. Ամեն պատճառ ունինք հաւատալու որ այս համամիտ աշխարհավարութիւն կատարեալ յաջողութեամբ պիտի պսակի. Միւս ամեն տէրութեանց հետ ալ մեր յարաբերութիւնք յոյժ բարեկամական են։»

Ներքին աշխարհավարութեան մասին, արքունական ճառն հաւանութիւն կը յայտնէ կառավարութեան տնտեսական և գանձային աշխարհավարութեան, և Պետութեան կողմէ գործաւորներն ապահովելու սկզբան, որ նոյն նիւթական վիճակը պիտի բարւոքէ և այսպէս ընկերավարութեան ծաւալումը պիտի արգելու։

Լոնտրա 18 Նոյ.

Մեծ և յանդուգն գողութիւն մ'եղաւ այս գիշեր Հաթթօն-Կարտէնի թղթատարական գրասենեակին մէջ. Կաղն յանկարծ մարեցաւ, և մութին մէջ երկու միլիոն Ֆրանքի արժմամբ պարունակող նամակներ գողցուեցան։

Այս տարօրինակ հատուած հեռագրիս.

Փարիզ 18 Նոյ.

Պ. Լէոն Ռընոյի Բեդրբուրկի դեսպան անուանիլը սուտ կը հանուի։

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Պ. Րիպոյ ձախակողմեան երեսփոխանը ծանոյց թէ Նախարարութեան հարցապընդում մը պիտի ընէ իւր ներքին և արտաքին աշխարհավարութեան վրայ։

Փարիզ (Փոքր Պորսա) 18 Նոյ.

Գաղղ. Քոնս.	5 0/0	116,80
Օսմ.	»	13,45
Րումէլի երկաթուղի		55,25

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, Վեհ. Սուլթանը Սելամըլըգի արարողութիւնը Պէշիկթաշի մզկիթին մէջ կատարեց։

—Ալի Նիզամի փաշա և կայսերական պալատան թարգմանիչ քարտուղարներէն Րէշիտ պէյ երեքշաբթի օրը կը մեկնին մայրաքաղաքէս, Պէրլին տանելու համար այն Իմթիազի բարձր պատուանշանը, զոր Վեհ. Սուլթանը տուաւ Գերմանիոյ Վիլհէլմ կայսեր։

—Ելմտական յանձնախմբին հինգշաբթի աւուր նստին մէջ՝ կնքուելիք պայմանագրին պատճէնը կարդացուեցաւ ծայրէ ծայր։

Պայմանագրին գլխաւոր կէտերն են.

1. Հասոյթներուն թողման սկզբունքն ու ձևը։

2. Յիշեալ հասութից վարչութիւնը.

3. Տոկոսի և գլխավճարի յատկացեալ գումարաց բաշխումը։

Յոյս կայ որ յանձնախմբին պաշտօնն յառաջիկայ երկուշաբթի կ'աւարտի, քանի մ'երկրորդական կէտերու որոշմամբ, որոց լուծումը միայն մնացած է։

—Վագըթ կը ծանուցանէ թէ Առաջին Նախարար Բարձր. Սայիտ փաշան այս օրերս երկու անգամ Անգլիոյ դեսպանատունը գնացած և Լորտ Տիւֆէրինի հետ տեսակցած է, «յոկ եբր նշան բարեկամութեան»։

—Ինչպէս կ'սպասուէր, Բ. Դուռը ծանուցագիր մը ղրկեց Հելլենական դեսպանատան, խնդրելով որ Օսմանեան երկրին վրայ գտնըւող բոլոր Հելլենական թղթատուններն մինչև երեք օր փակելու հըրաման տրուի որոց որ անկ է, ապա թէ ոչ՝ Օսմանեան կառավարութիւնն ալ պիտի հարկադրի այդ թղթատանց նկատմամբ նոյն միջոցըն ի գործ դնել, զոր ըրած է Հելլենական կառավարութիւնը Լարիսայի Օսմանեան թղթատան նկատմամբ։

—Այս աւուր Վագըթ կ'իմանայ թէ Վեհ. Սուլթանն զգածուելով այն լուրէն թէ Աւստրիա զինուորագրութիւն մտցուցած է Պօսնա-Հէրսէքի մէջ, հրաման ղրկեր է Բ. Դուռն, որպէս զի Աւստրիոյ այդ ձեռնարկին դէմ իւր վեհապետական իրաւանց պաշտպանութեան համար ինչ որ պէտք է անյապաղ ընէ։

—Քառանթինայի տեսչութեան կողմէ հրատարակեալ պաշտօնական տեղեկութիւն մը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտական քառանթինայի տեսչութիւնն Հիճազի մէջ Քոլէրայի սաստկացումը տեսնելով՝ որոշեր է որ Ճիտտէյինաւահանգստէն եկող նաւերը նախ 15 օր քառանթինա պիտի պահեն յատկապէս սահմանուած Էլուէճ անուն կայարանըն, և ապա 10 օր ալ Սինա լեռան հին կայարանն. Այս 25 աւուր քառանթինայէ զկնի ուխտաւորք պիտի կրնան Սուէզի ջրանցքէն ազատութեամբ անցնիլ. Ատէնէն եկող նաւերն ալ 24 ժամ քառանթինա պիտի պահեն Սինա լերան կայարանն, և յետոյ ջրանցքէն պիտի անցնին, առանց ցամաքին հետ հաղորդակցելու։

Քառանթինայի տեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Թուրքիա եկող ուխտաւորք երրորդ քառանթինա մը պիտի պահեն 10 օր ի Պէյրութ և յիզմիր։

Յիշեալ տեսչութիւնն համաճարակ հիւանդութեան դէմ պահպանողական տնօրէնութիւններ պարունակող առժամեայ կանոնագրութիւն մը շինելով Պետական խորհրդոյ հաւանութեան ներկայած է. Սոյն կանոնագրութիւնը մօտ օրէն պիտի հրատարակուի։

—Վագըթ իւր այս աւուր քաղաքական տեսութեան մէջ դարձեալ դժգոհութիւն կը յայտնէ Պ. Կամպէթթայի Նախարարութեան կազմութենէն, և ցաւելով կը գրէ թէ Պ. Կամպէթթա Պ. Կլատսթոնի հետ համաձայնութեամբ պիտի գործէ Արևելից մէջ։

—Երկրագործական և առևտրական նախարարութեան գըլխաւոր պաշտօնատարներէն Յովակիմ Երամ էֆէնտին Էնկիւրիի նահանգին երկրագործական տեսուչ անուանելով, հինգշաբթի օրը մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս յԷնկիւրի։

—Տպագրական տառերով ի գործ դրուող հեռագրական նոր դրութիւնն, յորում ցարդ Լատին տառեր կը գործածուէր, այսուհետև Թուրքերէն լեզուի համար Թուրքերէն տառեր պիտի կրնայ գործածել, ուստի այս նպատակաւ Թուրք տառեր կը ձուլուին։

—Անգլիական հիւպատոս Պ. Թրոթթըր և Բ. Դրան պատուիրակ մը հինգշաբթի օրն Զմիւռնիա գնացին քննութիւն կատարելու տեղւոյն ծովափանց ծանուցեալ խնդրոյն վրայ։

—Վագըթ իւր այս աւուր թուով գոհացուցիչ լուր մը կուտայ, որ կը յուսանք թէ ճիշդ է ցյետին կէտ— կը ծանուցանէ թէ. «Ճանբայներու ապահովութիւնը Բ. Դըրան առջև մեծ կարեւորութիւն ունենալով, կը լսենք թէ այդ մասին հոգ չտանող կուսակալք, կառավարիչք և գեր-կառավարիչք կամ Գայմագամք խստիւ պատասխանատու պիտի բռնուին»,— և յարենք մեք ալ, ըստ այնմ պիտի պատժուին։

—Նիկոմիդիայէն հետեւեալը կը գրեն մեզ.

Լրագրոյդ 3032դ թուոյն մէջ կարդացինք թէ «Նիկոմիդիոյ հաշուակալութեան մէջ անկարգութիւններ նշմարուելով, Կ. Պոլսոյ Քաղաքապետական պաշտօնատար մը ղրկուած է ի քննութիւն» Այս լուր սխալ է։

Մալիէի Տէֆթէրտարը Վիլայէթին, Վիլայէթի Մուհասէպէճիներըն ալ Սանճագներուն տումարներըն անձամբ տեսնելու պարտաւորութիւն ունենալով, տեղւոյդ քաղաքապետական հաշուակալ Մէսուտ պէյ Հոկտեմբեր 31 ին աստ գալով՝ աչքէ անցուց գործածուած տումարներն, և տումարակալութեան օրինօք գործածուած ըլլալը տեսնելով իւր գոհունակութիւնն յայտնեց և մեկնեցաւ։

—Ներքին գործոց նախարարութիւնն ամենախիստ հրամաններ ղըրկեց ոստիկանութեան, որպէս զի թոյլ չտրուի Չէրքէզաց որ իրենց որդիքն իբրև գերի վաճառեն։

—Երբեմն արտաքին գործոց նախարար Ա. Գարաթէօտորի փաշա, որ քաջ գրագէտ մ'է, Պարսկերէն լեզուի վրայ աշխատութիւն մը խըմբագրած լինելով, անցեալ օր կարդաց Բէրայի գրական Սիլողոսին մէջ։

—Յունաստանի մէջ այս օրերս աւազակութիւնը նորէն գլուխ վերցուցած է.

Աւազակաց հրոսախումբ մ'անցեալ շաբթու Թէբէի և Կորնթոսի միջև արգիլեց տէրութեան թղթատարն և նորա հետ գտնուող ճանապարհորդներն, և թղթատարին քով գտնուած կառավարական մեծագումար դրամն՝ ինչպէս նաև ուղեւորաց քսակներն և այլ գոյքերը կողոպտեց, որք իրենց բեռներէն ու ծանրութիւններէն ազատելով աւելի դիւրութեամբ կրցին շարունակել իրենց ուղեւորութիւնըն։

Մարաթոնի մօտ սպանեալ Անգլիացւոց դէպքէն ի վեր, այն է տասըն տարիէ ի վեր, այսպիսի աւազակութեան գործ մը չէր տեղի ունեցած Յունաստանի մէջ։

—Երուսաղէմի Յունական հասարակութիւնը վերջին տարիներս զրկուած էր Ռումանիոյ և Ռուսիոյ մէջ գտնուած անշարժ կալուածոց եկամուտներէն, և փակած էր Կ. Պոլսոյ և Երուսաղէմի այն բարեգործական և կրթական հաստատութեանց մի քանին, զորս այդ եկամուտներով կը հոգար. Բայց մօտերս Ռուսիա գրաւած կալուածոց մէկ մասն Յունաց ետ տուած լինելով, այդ բարեպաշտական հաստատութեանց մի քանին սկըսած են շարունակուիլ. Ուստի, Երուսաղէմի Յունաց Սուրբ Խաչ վանուց կցեալ Աստուածաբանական վարժարանը վերստին բացուեցաւ, և այս առթիւ մեծ հանդէս մը կատարեցաւ, ընդ նախագահութեամբ Երուսաղէմի Յունաց Պատրիարքին, և ներկայութեամբ տեղւոյն կառավարչին և Ռուսական հիւպատոսին։

—Կը լսեմք թէ 2,000 օխա կըշռող ահագին շնաձուկ մը բռնուեր է Մարմարայի ծովուն մէջ և Կ. Պոլիս բերուեր է.

Ջկնորսաց խօսքին նայելով, այս տարի այդ ծովային գազանք կը յաճախեն այս կողմեր։

—Հեռագրաց և թղթատարութեանց վերատեսուչ Վսեմ. Իզզէթ էֆէնտիի տնօրէնութեամբ Պաղտատէն Պէրութ բանող ցամաքային (ուղտերու միջոցաւ) թղթատարութիւնն, որ ամիսն երկու անգամ կերթեւեկէր, շաբաթականի վերածեցաւ։

—Իզմիրի եղեռնագատ ատեանը 15 տարի շղթայակապ աշխատութեան դատապարտեց Սթէլաքի անուն յոյն մը, որ ասկէց երեք տարի առաջ Իզմիրի ոստիկանութեան գլուխ Նուրի էֆէնտին զարկած ըսպաննած էր։

— Ալզաս-Լոռէնի գաւառներն, որք Ֆրանքոյ-Գերմանական պատերազմէն ետքը Գերմանիոյ հետ միացան, վերջին ընդհանուր ընտրութեանց միջոցին այնպիսի երեսփոխաններ միայն ընտրած են, որք դարձեալ Ֆրանսայի հետ միացում կը խնդրեն. ուստի, Գերմանական մամուլն սկսած է ազդուել հանել և պահանջել որ յիշեալ երկու գաւառաց գերմանացման համար աւելի խիստ միջոցներ ի գործ դրուին։

— Թայմզին Թունուզի թղթակիցը կ'ըսէ թէ տեղւոյն իսլամ ժողովուրդը մեծապէս զգածուեր է այն ծանուցմամբ թէ հիմա Քրիստոնեայք ազատապէս կը մտնեն Քէյրուանի մզկիթներն, զորս իրենց կառուցման թուականէն ի վեր, այսինքն իսլամութեան առաջին դարէն ի վեր, ո՛չ մէկ Քրիստոնէի ներկայութիւնը չէր սրբապղծած տակաւին։

— Սթէնտըրտ Անգլիական լրագրին մէկ թղթակիցը կը պատմէ, արժանահաւատ աղբիւրէ քաղելով, թէ Ռուսիոյ կայսրն իւր ընտանեաց հետ Բէդէրհօֆի պալատէն մեկնելէն քիչ ետքը, բարձրագոյն պաշտօնակալաց միոյն կասկածն արթնցուցեր է պալատան սպասաւոր մը, որ՝ հակառակ կանոնաց՝ գաղտագողի բարեկամներ ընդունելու աւեն բռնուած էր. Բայց այս յանցանք ներուած էր, սպասաւորին պնդելովը թէ ինք բոլորովին անմեղ դիտումով տեսնուած էր իւր բարեկամաց հետ, և թէ երկարժամանակեայ ծառայութիւն ունէր կայսերական պալատան մէջ. Այսու հանդերձ, վարպետորդի ոստիկանի մը պատուէր տրուեցաւ հսկել այդ կասկածելի սպասաւորի շարժմանց վրայ, և ոստիկանը գիտեց որ սպասաւորը, մերթ ընդ մերթ մայրաքաղաքը գնացած ատեն, կը տեսակցէր այնպիսի մարդոց հետ, որք արդէն յոյժ կասկածելի են ոստիկանութեան. Ոստիկանը բարեկամ կը ձեւանայ սպասաւորին, և ի վերջոյ անոր բերնէն կը լսէ պալատան մէջ ծառայող մի քանի անձանց անուններն, որք «կատարելապէս պատրաստ են գործելու, երբ յարմար առիթը գայ». Հիմակ այդ մարդիկ ձերբակալուած են, և կը կարծուի թէ Ցարին վրայ սպանութեան նոր փորձի մ'առաջքն առնուած է. Այս լուր մեծ յուզում յառաջ բերած է Ռուս սպայից մէջ, որք կը տեսնեն թէ, ամեն ջանից հակառակ, դաւաճանք միշտ մուտ կը գտնեն կայսերական գերդաստանին մօտ. Բեդրբուրկ և Քրոնշթատ բնակող սպայներն ալ ապստամբական յայտագրեր ստացած են թղթաբերի միջոցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. Պատրիարք Հայրն յատուկ նամակաւ մը շնորհակալութիւն յայտնեց Ճիպրալթարի Անգլիական Եպիսկոպոսին, որ վերջերս Թայմզի մէջ նամակ մը հրատարակելով, Հայոց կըրթական ձեռնարկներուն նպաստելու գաղափարը յառաջադրած էր, և միանգամայն մերժած էր այն ձախող դրութիւն, որով Հայոց մէջ կըրօնական օտարազգիք՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյն մէջ երկպառակութիւն և ազգին մէջ բաժանում յառաջ կը բերէին. Մեք ևս, Պատ. Եպիսկոպոսին նամակը թարգմանած ատեն, գոհութիւն յայտնած էինք սոյն ուղիղ և արդար տեսութեանց համար, և ուրախ ենք որ Ս. Պատրիարք Հայրը բոլոր Ազգին զգացմանց թարգման հանդիսացած է այս առթիւ։

Սեբաստիայէն Հոկտ. 20 թուով մեզ գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Կեսարիոյ Անգլիական փոխ—հիւպատոս Պ. Պէնէթ՝ իւր թարգմանին և Սեբաստիոյ ընդհանուր հիւպատոսի տեղակալ Պ. Քամըռոնի ընկերակցութեամբ Հոկտեմբեր 5/17 ին Սեբաստիոյ Հայոց գլխաւոր վարժարաններն այցելեր և գոհ եղեր է. Մեր թղթակցին նամակն, որ այս նկատմամբ մանրամասնութիւններ կը պարունակէ, երկուշաբթի պիտի հրատարակեմք։

Ժամանակէ մ'ի վեր Ս. Պատրիարք Հայրը կանոնաւորապէս Պատրիարքարան կ'իջնէ, և իւր ժամանակին մեծագոյն մասը ներքին ընթացիկ գործոց կը նուիրէ. Այս ընթացք ընդհանուր գոհութիւն կրնայ պատճառել, մանաւանդ եթէ Վարչութիւնն ալ սկսի համակերպիլ ներկայ կացութեան բարեպաշտական պիտոյից, ազդու եղանակաւ մը ձեռք առնլով ազգային ներքին բարեկարգութեանց վերաբերեալ խնդիրները։

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հանդարտութիւնը կատարելապէս վերահաստատուած լինելով ԵԳԻՊՏՈՍ, փարաօններու և կոկորդիլոններու երկրին վրայ խօսելու գէթ մասնակի թոյլտուութիւն մը կը վայելէ այժմ տեղական մամուլը։ Ամիսներէ ի վեր, Թուրքիոյ ժողովրդեան մեծ մասը մտքի մէջ միայն Եգիպտոսի վիճակին նկատմամբ. և այսօր որ կը վերնայ քօղը, քիչ զարմանք չպիտի պատճառէ [մերեւս] եթէ ըսենք թէ, բաղդատմամբ առջի երկիւղներուն, ոչինչ կարեւոր փոփոխութիւն չէ՛ եղած Նեղոսի ափանց վրայ։ Պաշտօնէութիւնը փոխուեցաւ, և երկրին պէտքերը լաւագոյնս հասկցող պաշտօնէութիւն մը յաջորդեց. բայց ո՛և է փոփոխութիւն չեղաւ այն կապերու մասին, որք Եգիպտոս կը միացնեն՝ մի կողմէ Թուրքիոյ, և միւս կողմէ արեւմտեան պետութեանց, որք փառասիրական դիտումներէ հեռի, կատարելապէս ուղիղ ընթացքի մը կը հետեւին, ինչպէս տեսնուեցաւ նաեւ Լորտ Կրանվիլի Շրջաբերականէն։ Զօրաց գրգռութիւնն, որ, ինչպէս կը յիշուի, շատ տագնապալից կացութիւն մը յառաջ բերած էր մի պահիկ, տեղի տըւաւ մեղմ խորհրդոց և բարեդէպ զիջմանց առջև։ Գնդապետ Արապի իւր գնդի հետ մեկնած էր Գահիրէէն, և յոյս կայ որ չնորհէ ծանուցեալ Տօն Բիչօղութիւններու։ Իրաւ է որ Ֆրանսա հաշտ աչօք չը նայեցաւ Կ. Պոլսէն Եգիպտոս կայսերական քոմիսէրութեան մը ղրկուելուն, և վայրկենական տարաձայնութիւնք տեղի ունեցան. բայց թէ Խըտիւն ինք ո՛րչափ անձնուէր է առ Օսմ: գահն, կրնայ մակաբերուիլ Եգիպտացի Սապիթ փաշայի պաշտօնէն, որոյ Կ. Պոլիս հասնիլը ծանուցինք երէկ։

ՖՐԱՆՍԱյի մէջ տեղի ունեցած նախարարական փոփոխութիւնը, թէև երկար ժամանակէ ի վեր ըսպասուած, ո՛չ նուազ նշանաւոր է։ Պ. Կամպէդդա վերջապէս գործոց գլուխն անցաւ, այսինքն թէ՝ այսուհետև պաշտօնապէս և իւր անձնական պատասխանատուութեան ներքև պիտի վարէ այն գործեր, որոց վրայ ի վաղուց ազդեցութիւն ունէր անպաշտօն և անպատասխանատու կերպիւ։ Ֆրանսական ժողովրդեան հանրային կարծեաց մէջ մի մեծ յառաջդիմութիւն պէտք է ենթադրել, հասկնալու համար թէ Պ. Կամպէդդայի չափ ազատական գաղափարաց տէր մէկը կրցած է Առաջին նախարար լինել. և որ աւելին է, Պ. Կամպէդդա այնպիսի աշխատակիցներ առած է իրեն, որք ամբողջապէս նոյն գոյնն ունին, այսինքն կօմբէթթիսթ կոչուած խմբէն են։ Հանրային կրթութեան նախարար Պ. Պէր ա՛յն Բօլ Պէրն է, որ կրթական Օրինաց վիճաբանութեան միջոցին, կաթոլիկ Հայրց և մանաւորապէս Ճիզուիթաց ձեռամբ տրուած դաստիարակութեան յետադիմական հանգամանքն ու անբարոյականութիւնը նշաւակեց, և հզօրապէս նպաստեց Ֆրանսական մանկտոյն դաստիարակութիւնն այդ կղերական Մարմնոյ ձեռքէն խլելու հայրենասիրական գործին։ Եւ ճառակագրային դառն հեգնութեամբ մը, ճիշդ այն պահուն յորում Պ. Բօլ Պէր դպրոցաց վերին հսկողութիւնը կ'առանձնէ Ֆրանսայի մէջ, այն ճիզուիթք զորս ինք վանել տուած էր հայրենի երկրէն, փոքր Ասիա և Հայաստան կ'երթան իրենց փակուած դպրոցաց շարունակութիւնն ընել հոն. և տկարագոյն ազգի մը մէջ ծաւալել այն անպիտան դաստիարակութիւն զոր իրեն անարժան դատեց աւելի զօրաւոր բայց միանգամայն աւելի լուսաւորեալ ազգ մը։ Անցնինք։ — Պ. Կամպէդդայի Առաջին նախարարութիւնը մեծագոյն նշանակութիւն մը կ'առնէ արտաքին գործոց վարչութիւնն ալ ինք ստանձնելովը։ Պ. Կամպէդդայի հիմնագիրն է հանդարտապէս զբաղել ներքին բարենորոգմամբք, ըստ այն գաղափարաց զորս երկար ատենէ ի վեր յառաջ բերած է ինք. բայց ո՛րքան ալ բարեկամ լինի խաղաղութեան, ո՛րքան ալ զգացած լինի թէ Ֆրանսա տակաւին երկար ժամանակեայ խաղաղութեամբ ներքնապէս զօրանալու պէտք ունի, իրեն պէս ջերմ և անկեղծ հայրենասէրի մը ներքին գործոց և արտաքին յարաբերութեանց գլուխն անցնիլը փոքր ի շատէ կասկածներ արթնցուցած է այլ և այլ կողմեր. և Պէրլինի և Բեդրպուրկի Ֆրանսական դեսպանք, որք թէև հանրապետական, բայց Պ. Կամպէդդայի հետեւող քաղաքագէտներ չեն, իրենց հրաժարմամբ կ'զգացընեն թէ քաղաքականութեան փոփոխում կ'սպասուի ընդ նախարարութեամբ Պ. Կամպէդդայի։ Անոնց յաջորդ նշանակուած անձինք, Պ. Պ. Շալմէլ Լաքուռ և Լէօն Բըռնոյ, աւելի որոշապէս հանրապետական–ռադիկալական գոյն ունին։ Բայց Պ. Կամպէդդա ո՛չ միայն արտաքին յարաբերութեանց, այլ և ներքին գործոց նկատմամբ դժուար կացութիւն մը կը գտնէ. իւր հակառակորդք բազմաթիւ չեն, և ինք մի ստուար մեծամասնութեան աջակցութիւնը կը վայելէ. բայց անխիղճ հակառակորդներ ունի, թէ՛ միապետականաց, թէ՛ ծայրայեղ հանրապետականաց մէջ, որք իւր փոքրագոյն անյաջողութենէ օգուտ քաղելու չպիտի դանդաղին։ ԹՈՒՆՈՒԶԻ կողմը Ֆրանսական գործերն յաջող կ'երթան, և ազդու տնօրէնութիւնք, որք կ'սպասուին նոր նախարարութենէն, հանդարտութիւնը պիտի վերահաստատեն ի մօտոյ, մանաւանդ թէ ապըստամբ ցեղերն արդէն հնազանդութեան պէտքն զգացած են մեծ մասամբ։ Այսպէս, Պ. Կամպէդդա, որ ելնող նախարարութիւնը դատապարտութենէ ազատած էր յայտարարելով թէ անոր Թունուզեան քաղաքականութիւնն յառաջ պիտի տանի ինք, կարող պիտի լինի ներքին բարենորոգմանց արդիւնալից աշխատութեամբք զբաղեցնել նոր ժողովն, որ նոր եռանդով պիտի աջակցի նոր նախարարութեան։ Ցիշենք սակայն թէ Պ. Կամպէդդայի նոր պաշտօնը դէշ տպաւորութիւն ըրած լինել կը թուի Օսմանեան ակմբոց և Օսմանեան մամլոյն վըրայ, որք Թուրքիոյ այն երկու նախկին բարեկամաց՝ Անգլիոյ և Ֆրանսայի՝ գործոց գլուխը կըլատըսթօնի և Կամպէդդայի անունները տեսնելով, բնականաբար կը վշտանան, երբ յիշուի նաև թէ Իկնաթիէֆ մ'ալ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար լինելու ճանբուն վրայ է։

ԱՆԳԼԻՈՅ կողմը նշանակութեան արժանի բան չկայ։ Նախարարութիւնն ալ ժամանակէ մ'ի վեր չէր գումարուեր։ Նախարարական յայտարարութիւնք և Լորտ Կրանվիլի Շրջաբերականն Եգիպտոսի նկատմամբ՝ մի նոր բան չեն իմացներ մեզ։ Բայց Խորհրդարանին բացումը կը մօտենայ, և կարեւոր վիճաբանութիւնք կ'սպասուին Ափրիկեան և Արեւելեան խնդրոյ վրայ։ Իռլանտիոյ վիճակն, ո՛րչափ ալ ծանր լինի, հանդարտացման օրինաւոր ճանբու մը մէջ մտած է, և վտանգաբեր հանգամանք մը չունի նախարարութեան համար։ Այս վերջին կէտի վրայ, պէտք է ըղգուշացնենք մեր ընթերցողներ այն զրոյցներու դէմ, որոց նայելով իբր թէ Պ. կլատսթօն պիտի հրաժարի եղեր, կամ Պ. կլատսթօն Լորտ պիտի լինի եղեր և Լորտ կրանվիլ Ա. նախարար, ևն։ Եթէ Պ. կլատսթօն հրաժարի, միայն ելմտական նախարարութենէ պիտի հրաժարի, և Ա. նախարարի պաշտօնը պիտի պահէ. իսկ Լորտ չկրնար լինիլ ըսկզբամբ. որովհետև, ազնուականներն յարգելով և Անգլիոյ մէջ անոնց բռնած կարեւոր դիրքը ճանչելով հանդերձ, Պ. կլատսթօն ինք իւր անձի համար ազնուականութիւն չընդունիր, ինչպէս քանիցս չէ ընդունած, երբ, ի վարձատրութիւն իւր երկարժամանակեայ ծառայութեանց, Թագուհին նոյն պատիւ կ'առաջարկէր իրեն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ, Պ. Պիզմարքի հրաժարման սպառնալիքն այս անգամ ևս կեղծ էր, կամ սա այն տեսակ հրաժարականներէ էր որք, ինչպէս մեք ալ գիտենք, երբէք չեն կրնար ընդունուիլ։ Պիզմարք իշխանն և Վիլհէլմ կայսրն ամեն կէտի վրայ համաձայն են եղեր. և այս կը բաւէ, եթէ Նորոգ կազմեալ Խորհրդարանն, ուր Պիզմարք իշխանին հակառակորդները կրնան մեծամասնութիւն ունենալ, կարեւոր խնդրոց վրայ նմա հակառակ քուէ տալով, անպաշտպանելի դիրքի մը մէջ չթողու զնա։ Բայց Գերմանական Խորհրդարանը բազմաթիւ փոքր կուսակցութիւններէ կը բաղկանայ, որք ինչ ինչ խնդրոց վրայ կը համաձայնին, բայց ուրիշ խնդրոց վրայ չեն համաձայնիր։ Կը թուի թէ Պիզմարք իշխանը պիտի աշխատի, անոնց հակառակութիւններէն օգուտ քաղելով, խորհրդարանական ձեւերն հաշտեցնել իւր պաշտաման շարունակութեան հետ, որ անհրաժեշտ հարկ մը դարձած է Գերմանիոյ համար։ Առ այժմ, նոր Խորհրդարանին բացման առթիւ Վիլհէլմ կայսեր ճառը, զոր Պ. Պիզմարք ինք կարդացած է, խաղաղութիւն և եմ կը բուրէ, և եթէ ասոնք են վեհապետին և իւր Առաջին նախարարի ճշմարիտ ըղձացումները, Գերմանիոյ արտաքին յարաբերութիւնք և դրացի պետութիւնք չեն վնասուիր երկուքն անբաժան տեսնելով նաեւ նորընտիր Խորհրդարանին առջև։

Ինչպէս նախատեսուած էր այս էջերու մէջ, ուղիղ չէ՛ ենթադրել թէ ԻՏԱԼԻՈՅ թագաւորը դաշնադրութիւն մը կնքած լինի Աւստրիոյ կայսեր հետ։ Ումպէրթօյ թագաւորն և Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսրը Վիեննայի տեսակցութեամբ ամրապնդեցին իրենց բարեկամական յարաբերութիւններ. բայց Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարը ժխտած է այն կարծիք թէ այդ տեսակցութիւն մի ցոյց եղած լինի ընդդէմ Ֆրանսայի, կամ թէ՝ դաշնադրութեան մը չափ զօրութիւն ունեցած։ Այսու հանդերձ, եթէ ուղիղ է որ Վիլհէլմ կայսրն հեռագիր մը ղրկած է Իտալիոյ թագաւորին, եղածն ալ բաւեր է գոհութիւն պատճառելու Գերմանիոյ կայսեր, որ այդ տեսակցութեան առթիւ, կը շնորհաւորէ Իտալիոյ թագաւորն, Աւստրիոյ կայսրն և — "ինքզինք"։

ԱՒՍՏՐԻԱ դէպ ի Արեւելք մի նոր քայլ առած կրնայ համարուիլ, զինուորագրութիւն մտցնելով ի Պոսնա–Հերսէք։ Ինչպէս արդէն գիտեցինք, այս տարի առնուելիք զօրաց թիւն, որչափ ալ փոքր լինի, ոչինչ կ'ապացուցանէ, բաւական է որ այդ տնօրէնութեամբ Վիեննայի կառավարութիւնը միանգամ ընդ միշտ կըյայտարարէ թէ տրամադիր չէ յարգելու Բ. Դրան վերապահուած վեհապետական իրաւունքն այդ զոյգ գաւառաց վրայ։ Զօրք պիտի առնուի իսլամներէ և Քրիստոնէից մէ հաւասարապէս, և կը թուի թէ իսլամ զօրականք ալ Քրիստոնեայ գնդաց հետ միասին պիտի տան հաւատարմութեան երդումը։ Բ. Դրան կողմէ բողոքի մը լուրն անհիմն ելաւ, ուստի չենք կարծեր որ Աւստրիական նոր տնօրէնութիւնն ետ առնուի այսուհետև։

ՌՈՒՍԻԱ այս պահուս չափէն աւելի զբաղած է Թուրքիոյ հետ։ Պատերազմական տուգանքի խնդիրն, որոյ նկատմամբ տեղի ունեցած բանակցութեանց խելք չենք կրնար հասցնել, մութ կէտ մը կը մնայ միշտ, և թէպէտ Ռուսոյ—Թուրք պատուիրակաց խորհրդոյ ատենին մէջ դրամի խօսքեր միայն եղած լինել կը թուին, չարամիտք դուրսը միշտ լուր կը տարածեն թէ անպատճառ Հայաստանի մէկ մասը կամ ամբողջը՝ Կովկասիոյ և Ռուսահայաստանի տիրոյ պիտի թողուի Ռուսական պահանջից տեղային գումարին փոխարէն, զոր Բ. Դուռը վճարելու բոլորովին անկարող կը գտնուի մանաւանդ երբ յանձն կ'առնու իւր կարեւորագոյն հասոյթներէ 1 1/2 միլիոն ոսկւոյ մօտ մի գումար տարուէ տարի իւր արժեթղթոց տալ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻն, այսպէս ուրեմն, մի նոր աղէտ կ'սպառնայ, թէև մեք միշտ հաւատացած ենք թէ Բ. Դրան նախարարաց լուսաւոր հայրենասիրութիւնը չպիտի թողու զիրենք մի այդպիսի սակարկութեան զիջանելու։ Եթէ Բ. Դուռն իմացեր է որ Ռուս լրտեսներ կը պտըտին Հայաստանի մէջ, և քրիստոնեայ ժողովրդեան դժգոհութենէն օգուտ քաղել կ'ուզեն, — բան մը, որոյ վրայ մեք բնաւ տեղեկութիւն չունինք, — արդեօք այնչափ դժուարի՞ն գործ է անհետացնել այդ դժգոհութիւն, արդեօք անհնարի՞ն է բարեկարգութիւն և անդորրութիւն մտցնել և բարգաւաճում յառաջ բերել այդ երկրի մէջ, որուն երբեմն բոլորովին անծանօթ չեն եղած բարեկարգութիւն և բարգաւաճում. միթէ անկարելի՞ են ասոնք, որ այժմ ամենք համոզել կ'ուզեն ըզ մեզ թէ կայսերական կառավարութիւնը ձանձրացած է Հայաստանի Հայոց և Քիւրդաց խլրտումներէն։ Ընդհակառակն, շաբթուս մէջ ելած լուրը թէ Բ. Դուռն իւր Հայաբնակ գաւառաց մէջ գործածելիք դատական, ելմտական և վարչական Հայ պաշտօնատարաց ցուցակ մը շինած է, և ուրիշ բարեկարգական տնօրէնութիւններ ծըրագրած է, զորս դեսպանաց պիտի ղեկուցանէ, — այս լուր, կ'ըսենք, կ'ապացուցանէ թէ, Հայաստանը ձեռքէ հանելէ հեռի, կայսերական կառավարութիւնը ճշմարտապէս հայրենասիրական քաղաքագիտութեամբ մը կը գործէ, ձեռնարկելով բառնալ ինչ որ դժգոհութեան առիթ կրցած էր լինել այդ գաւառներու ժողովրդոց։ Եթէ այս հետեւութիւն շատ ճիշդ չէ, պէտք է գո՛նէ մաղթել որ այնպէս լինի, ի մեծ օգուտ ո՛չ միայն մեզ՝ Հայոցս, այլ և Օսմանեան տէրութեան, որ նիւթական զարգացման մեծ ընդունակութիւններ ունեցող պատմական մի ընդարձակ երկիր իւր իշխանութեան ներքև պահած կը լինի։

Քանի՛ որ Հայաստանի վրայ խօսեցանք, կրնանք գոհութեամբ հաստատել թէ Եգիպտական խնդրոյն վերջանալն և ելմտական բանակցութեանց ո՛և է կարգադրութեան մը յանգիլն, որովք կը փակուին միջազգային հանգամանք ըստանալու սպառնացող անմիջական խնդիրներ,—մեծագոյն ազատութիւն պիտի տայ կայսերական կառավարութեան՝ բարենորոգմանց կենսական գործոյն զբաղելու, և այս մասին իւր ճշմարիտ կամքն ու տրամադրութիւնները վերջնականապէս ի յայտ ածելու։ Կ'ըսուի թէ Պերլինի դաշնադրութիւնն ստորագրող տէրութեանց ներկայացուցիչներն ամենք ալ այսպէս կը խորհին։ Ինչ և իցէ, [illegible]։

ՆԵՐՔԻՆ խնդրոյ մասին, այս շաբթու կարգ մը բանակցութիւնք, կարգ մ'ալ գաղթականութիւնք ըզբաղեցուցին զմեզ։ Առաջնոց վիճակը բաւական յայտնի է, և ի մասին ընդհանուր պարտուց, հիմա գրեթէ ստոյգ է որ վերջնական պայմանագիրն ի մօտոյ պիտի կընքուի ընդ մէջ Օսմանեան և Եւրոպացի պատուիրակաց։ Իսկ Ռուսիոյ պատուիրակ Պ. Պ. Նովիքոֆի եւ Թէօրնէրի հետ եղած բանակցութիւնք դեռ բաւական հասուն չեն որ մի որոշ դատաստան կարենանք ընել, ինչպէս զգացուցինք վերև։ Գաղթականութեանց տեսակներն ալ իրարմէ շատ տարբեր են. Չէրքէզ գաղթականութիւն, Լազ գաղթականութիւն, և Հրէից գաղթականութիւն։ Ասկէ առաջ, Չէրքէզ, Լազ, Ապազա և Բօշնաք գաղթականներ, իսլամ են ըսելով, գրկաբաց ընդունուած ատեն, Օսմանեան պաշտօնատարք ո՛րքան աճապարանօք, չըսենք անխոհեմութեամբ, գործեցին, և Մուհաճիրք երկրին ամեն կողմերը տարածուելով թէ՛ իրենք այնքան վնասուեցան և թէ՛ մտակայ ժողովրդոց ա՛յնքան վնաս հասուցին, որ կը յուսանք և յօգուտ երկրին կ'սպասենք, որ այս հազարներով համբուող նոր Չէրքէզ և Լազ գաղթականներ ընդունուած ատեն կայսերական կառավարութիւնը շրջահայեցութեամբ պիտի գործէ, որպէս զի ո՛չ թէ, ասկէ առջիններուն պէս, անբարեկարգութեան, թշուառութեան և հետեւաբար տկարութեան տարր մը լինին երկրին, այլ՝ զօրութեան տարր մը լինին, ըստ լաւատեսութեան Լըվընդ Հէրըլտի, որ կը յուսայ թէ այս գաղթականք կըրնա՛ն տեղը բռնել այն աշխատասէր և հանդարտաբարոյ Թուրք երկրագործաց, զորս վերջին պատերազմը խլեց երկրէն։ Անմիջական պէտքն է նորեկ Լազերուն և Չերքէզներուն զէնքերն առնուլ և զանոնք՝ հնար եղածին չափ բնակեցնել իրենց կրօնակցաց մօտ։ Անոնց ապրուստն ալ պէտք է կանխաւ հոգալ, որպէս զի աւազակաց լեգէոններ չստուարացնեն։ Այս մեծ դժբաղդութեանց առջև, ենթադրենք թէ կայսերական կառավարութիւնը պարտաւորուած է ընդունիլ Չերքէզ և Լազ գաղթականներն, որովհետև իսլամ են, բայց ի՛նչ պարտաւորութիւն ունի ընդունիլ Հըրեայ գաղթականներ. Ցայտնի է թէ ասոնք ա՛յն պատճառաւ կ'արտաքսուին Ռուսիայէն և Գերմանիայէն և կ'արհամարհուին Ռումանիոյ մէջ, որովհետև վաշխառութեամբ, մանրավաճառութեամբ և ոգելից ըմպելեաց առուտուրով ժողովուրդը կ'աղքատացնեն և կը թշուառացնեն։ Հրեայք խիստ քիչ կ'զբաղին երկրագործութեամբ և արհեստներով. ուստի, մեր երկիր գալով, անոնք ո՛չ թէ արտադրիչ դասուց, այլ սպառիչ դասուց վըրայ պիտի աւելնան ըստ ամենայն հաւանականութեան, արտադրիչ դասերն ալ կեղեքելու յոյլտուութեամբ։ Որովհետև Լա Թիւրքի, այսինքն կառավարութեան բարեկամ թերթ մը մեզմէ առաջ նշանակած էր այս ծանր վտանգ, կը յուսանք որ Բ. Դրան լուսամիտ նախարարք նկատողութեան կ'առնուն զայն, և մարդասիրութիւնն ու հայրենասիրութիւնն երկրին և անոր արդէն խեղճ ժողովրդոց վնասակար լինելու չափ յառաջ չտարուիր։

Բ. Ք.

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐԱՑ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ժողովուրդք և պետութիւնք լաւ կ'ընեն եթէ մերթ ընդ մերթ իրենց շուրջ դարձնեն իրենց նայուածքն և օրինակ առնեն իրենց դրացիներէն,—որքան ալ սոքա խոնարհ ըլլան և որքան մեծ ինքեանք ըլլան։

Մեր դարուն սկիզբներն, երբ Եւրոպիոյ, Ասիոյ և Ափրիկէի կարեւոր երկիրներու վրայ տիրապետութեամբքն՝ Եւրոպական մեծ տէրութեանց դասուն մէջ բարձրագոյն դիրք մը կը գրաւէր Օսմանեան պետութիւնն, Յոյներն ո՛չ իշխանութիւն և ո՛չ անուն ունէին տակաւին։

Ի՞նչպէս եղաւ որ այն ժամանակէն՝ այսինքն քառորդ դարէ մ'ի վեր՝ Յոյներն ունեցան զոր ինչ նախ գաղտնի և ապա յայտ յանդիման փափաքեցան։ Յոյներն ի՞նչպէ՞ս սուղ ժամանակի մէջ ունեցան անկախութիւն, սահմանադրական կառավարութիւն, նաւային ու ցամաքային զօրութիւն, վաճառականութիւն, կրթութիւն, գրականութիւն. ունեցան վարկ և ունեցան դրամ։ Եւ այս ամենն ունեցան դժբախտաբար ի վնաս Օսմանեան պետութեան։

Եթէ խորերն հետազօտենք, Յունաց այս բարգաւաճման պատճառն ո՛րքան իրենց ներքին տրամադրութեանց՝ նոյնքա՛ն ալ Օսմանե-

եան վարչական յուռի դրութեան կամ մանաւանդ դորա յուռի գործադրութեան մէջ պիտի գտնենք։ Զի որքան անվիճելի են Օսմանեան վեհապետաց բարի դիտաւորութիւնք, նոյնքան անհերքելի է թուրք պաշտօնատարաց ոմանց անհոգութիւնն՝ օրինաց գործադրութեան նկատմամբ. անհոգութիւն՝ որ մերթ անկարօղութեան ու մերթ անպարկեշտութեան ալ անուն կը ստանայ։

Բոլոր այն մեծամեծ, բոլոր այն անդարմանելի աղէտներն՝ որք կը մորմոքեն Օսմանեան հայրենասիրաց սիրտն, բոլոր այն դրամի, տեղի և անձի կորուստներն՝ որք տարիներէ հետէ կը սպառեն Պետութեան կենսական հիւթն, բոլոր այն փոթորիկք որք հիւսիսէն և հարաւէն, արեւելքէն և արեւմուտքէն յեղակարծ լինի հասնելով՝ կ'աւերեն ու մաս առ մաս կը յապաւեն Օսմանեան երկիրն, բոլոր անցեալ, ներկայ և ապագայ աղէտք՝ կ'ըսեմ՝ Օսմանեան պաշտօնատարաց մեծագոյն մասին ապիկարութենէն կամ անպարկեշտութենէն ծագում առած են և կ'առնեն։

Այս՝ այն տեսակ չարիքներէ՞ն է միթէ որք հրաշքով, գերբնական ազդեցութիւնով կրնան դարմանուիլ...։ Արեւելքն, որ ժանտամահէն ազատեցաւ, չը՞ պիտի կրնայ տգէտ ու կաշառակուրծ պաշտօնատարներէն ալ ազատիլ որք ժանտամահէն ո՛չ նուազ աղետաբեր են՝ տեսանք՝ կայսրութեան համար։ Ես կը հաւատամ որ, եթէ նախարարութիւնն այդ ամենակարեւոր կէտին վրայ դարձնէր իր ուշադրութիւնն, մեծապէս պիտի դիւրացնէր բարենորոգմանց գործն, և ապագայ մեծամեծ աղէտներէ պիտի փրկէր կայսրութիւնն։

Գիտութիւն, անշահախնդրութիւն, հայրենասիրութիւն. Այս երեք անբաժանելի հանգամանքներն անհրաժեշտ կերպիւ պահանջուիլ պարտէին այն անձերէն՝ որք ի պաշտօն կը կոչուին հսկելու համար օրինաց անթերի գործադրութեան, հսկելու համար ժողովրդեան նիւթական ու բարոյական շահուց պաշտպանութեան։

Թողունք որ կեդրոնական կառավարութեան պաշտօնատարք անմենքն ալ առհասարակ վերոյիշեալ հանգամանօք օժտեալ անձինք չեն, սակայն գաւառաց համար պաշտօնատարաց ընտրութիւնը նուազագոյն անաչառութեամբ կը կատարուի դժբախտաբար — որպէս մեր ազգային վարժարանաց մէջ նուազ անաչառութեամբ կ'ընտրուին նախակրթարանաց ուսուցիչք քան ուսումնարանին ուսուցիչներն։

Այս պատճառաւ ահա, այսինքն անկարող և անարժան պաշտօնատարաց ընտրութեամբն է որ կրօնական ու տնտեսական նախապաշարմունք՝ այնքան աղխատաբեր ազգաց յառաջդիմութեան՝ արմատացած կան ու մնան գաւառաբնակ ժողովրդեան մէջ. Այս պատճառաւ տարակրօն ցեղեր միմեանց դէմ ատելութիւն կը սնուցանեն յար, և սոսկալ անպատիժ միմեանց կը վնասեն նիւթապէս ու բարոյապէս, որով և կը վնասեն ընդհանուր երկրին բարգաւաճման. Այս պատճառաւ արհեստք և առեւտուրք նոյն վիճակին մէջ կը մնան յարաժամ, կամ ուրեք ուրեք կը նուազին և հուսկ ուրեմն գըլխովին անհետ կ'ըլլան. Այս պատճառաւ Պետութիւնն ամենարգաւանդ հողեր ու բնատուր ամեն տեսակ հարստութիւններ ունենալով հանդերձ՝ այսօր պարտուց ներքեւ կը [illegible] բառին ընդարձակագոյն նշանակութեամբ. Այս պատճառաւ դրամական ու քաղաքական տագնապաց մէջ կը հիւծի այն Տէրութիւնն, որ անունն համանիշ եղած էր զօրութեան ու փարթամութեան։

Ոմանք Եւրոպայիք, Օսմանեան պետութեան յետադիմութեան՝ եթէ ոչ անկման՝ պատճառն իր կրօնքին մէջ կը փնտռեն. Այլք, ցեղային հանգամանաց մէջ աննահանջ արգելքներ կը գտնեն Օսմանցւոց բարգաւաճման ու Եւրոպական ազգաց հետ համընթաց զարգացման։ Որքան ալ բարձր հեղինակաց կողմէն յայտնուին այսպիսի կարծիք, սակայն փորձն յայտնապէս ու հզօրապէս կը դատապարտէ սոյն վերացական տեսութիւններն։ Արդարեւ ամեն անգամ որ Օսմանեան նահանգի մը կառավարութեան գլուխ կոչուեցաւ հանճարեղ, հայրենասէր, արդարասէր անձ մը, նոյն նահանգըն սկսաւ լուսաւորիլ ու բարգաւաճիլ. Առանց կրօնի խտրութեան՝ այդ նահանգին բոլոր ժողովուրդն սկսաւ հաւասարապէս վայելել Հօթ-Բէ Շէրէֆին արտօնութիւններն ու քաղաքակրթութեան բարիքներն։

Այն նահանգին մէջ՝ ուր հանրային կրթութիւնն անխնամ թողուած էր — և հանրային կրթութենէն առաւել անխնամ թողուած բան կա՞յ Տաճկաստանի մէջ — վարժարանք սկսան կանգնիլ, վարժարանք սկսան բարեկարգուիլ, կանոնագիր ունենալ, կանոնաւոր աշակերտներ ունենալ, կարող ուսուցիչներ ունենալ, և՝ ամեն տարի՝ նահանգին խումբ մը բարեսէր, հայրենասէր և ուսումնասէր երիտասարդներ տալ, որց բարւոք կրթութենէն աներկբայ կ'օգտէին ընտանեկան դրութիւնն, տարակրօն ժողովրդոց յարաբերութիւններն, ու՝ մասնաւորական նկատմամբ՝ [illegible], ի մի բառ՝ ընդհանուր նահանգին կացութիւնն, որ անզգալապէս կը բարւոքէր ամ ըստ ամէ։

Այն նահանգին մէջ՝ ուր արհեստից և առեւտրոյ տեղ [illegible] էր որ կը ծաղկէր, սկսան պողոտաներ, խճուղիներ, կամուրջներ շինուիլ. աւազակաց որջերն երեւան ելնելով՝ աւազակք սկսան զսպուիլ և տակաւ անհետիլ. անգործ բազուկներն սկսան շարժիլ. անմշակ արտերն սկսան հնձօք ծածկուիլ. արհեստաւորք սկսան քաջալերուիլ. վաճառատունք սկսան բազմապատկիլ. հանրային պաշտօնատարք սկսան կանոնաւորապէս իրենց թոշակն ընդունիլ. զեղծմունք սկսան նուազիլ ու դադրիլ. տուրքերն սկսան դիւրութեամբ հաւաքուիլ. նահանգին հասոյթն ըսկըսաւ կրկնապատկիլ ու քառապատկիլ — և այդ նահանգին համար չէ որ օրագիրք պիտի հնարէի՞ն այն պատմութիւնն՝ ուր հէքեաթն դանձած վաճառականն երեկոյին իր պալատին մօտ սպառնալից կը տեսնէր [illegible]։

Այն նահանգին մէջ՝ ուր ժողովուրդն անբանի կեանք վարէր՝ բոլորովին անտեղեակ մնալով ընդհանուր աշխարհի մէջ ու Տէրութեան մէջ պատահած դիպաց ու փոփոխմանց, սկսաւ ժողովուրդն օրագիր կարդալ, Անգլիոյ Սահմանադրութեան, Զուիցերիոյ կրթութեան, Ռուսիոյ նիւթական երկրակալութեանց, Գաղղիոյ բարոյական աշխարհակալութեանց, Սպանիոյ անվերջանալի խռովութեանց, Հռոմայ անտանելի յաւակնութեանց, Յունաստանի յարատեւ խլրտմանց, Բըրդաց յարատեւ ապստամբութեանց, նաեւ գիտական, գրական, արհեստական ու գեղարուեստական յառաջդիմութեանց վրայ գաղափար ու տեղեկութիւններ ունենալ. Ժողովուրդն սկսաւ իմանալ զոր ինչ մայրաքաղաքին մէջ կը խորհէին ու կը գործէին Պետական մարդիկ ու Եւրոպայիք. սկսաւ իմանալ վեհափառ Սուլթանին բարի դիտաւորութիւններն, դեսպանաց մերթ չարահնար ու մերթ բարենպաստ խորհրդակցութիւններն, նախարարաց գործադրելի և անգործադրելի որոշումներն։

Այսպէս, այո՛, հայրենասէր, արդարասէր ու հանճարեղ պաշտօնատարք կը գործեն ժողովրդեան բարօրութիւնն ու պետութեան բարգաւաճումն։ Ներկայացնէք Տաճկաստանի բոլոր նահանգաց կառավարութեան գլուխ այսպիսի մարդիկ որք միացնէին իրենց վրայ վերոյիշեալ երեք հանգամանքներն. Որք՝ փոխան քօղարկելու կամ փոխան ուղղակի թէ՛ անուղղակի քաջալերելու զեղծումներն՝ ամեն ջանք ի գործ դնէին զայնս խստիւ անհետացնելու համար. Որք փոխան միմեանց դէմ գրգռելու Տէրութեան տարակրօն հպատակներն, անձնական օրինակով ու պաշտօնական հրահանգներով զայնս հրաւիրէին եղբայրութեան ու միաբան գործակցութեան ի հաստատութիւն Օսմանեան տան. Որք՝ փոխան ապիկար ու զօշաքաղ անձերէ շրջապատուելու՝ խստագոյն ընտրութեամբ իրենց շուրջն հաւաքէին աշխոյժ, աշխատասէր և աննախակալ պաշտօնատարներ. Որք՝ փոխան երկարաձգելու դատերն՝ իսկոյն արդարութիւն գործէին, իսկոյն պատժէին յանցաւորն առանց խտրութեան ատեանի և դասի. Որք բանիւ թէ՛ գործով ուսուցանէին ժողովրդեան թէ քաղաքային գործոց մէջ զգուշանային խառնել [illegible] Եւրոպական և Ամերիկեան զարգացեալ ազգաց նման՝ որք այս պայմանաւ կրցած են զարգանալ. Որք հուսկ ուրեմն ջանային ժողովրդեան մտաց մէջ սերմանել ու զօրացնել [illegible] ամենաբեղուն և ամենափրկարար գաղափարներն։

Արդ կը հարցնենք՝ մեր երկիրն այս վիճակին մէ՞ջ պիտի գտնուէր, եթէ իսլամ կամ Քրիստոնեայ կամ Հրեայ կառավարիչներ յուղարկուէին գաւառներն,— որք օր ըստ օրէ կ'աղքատանան ու կ'ամայանան, կ'աւերին ու կը կործանի՞ն, աւա՜ղ, կուսակալաց և պաշտօնատարաց ապիկարութեան, հետեւաբար ընդհանուր օրինաց անգործադրութեան, վաշխառուաց անյագութեան, խնայութեան արկղերու բացակայութեան, խճուղեաց, երկաթուղեաց, ջրանցից ու նաւահանգստից չը գոյութեան, մահաբեր հիւանդութեանց ու սովու յանընդհատ ճարակման, և մարախաց տարածման և արջառոց նուազման, և Քրդաց և Չերքէզաց այլ և անբերե՜լի հարստահարութեանց չըհնորհիւ։

Այն վայրկենին, ուր բարեխնամ կառավարութիւնն աւելի քան երբէք լրջօրէն ձեռք կ'առնու գաւառաց բարեկարգութեան գործն, պարտ համարեցի հրաւիրել իր ուշադրութիւնն սոյն կարեւոր կէտին վրայ. — այն է կուսակալաց, նահանգապետաց, և առհասարակ Տէրութեան պաշտօնատարաց անաչառ ընտրութեան վրայ։ Մարդ մը կրնայ շինել կամ աւերել նահանգ մը։ Աւերիչներ և աւերակներ ունեցանք և դեռ ունինք բաւական. Ա՛լ հասած է՝ կարծեմ՝ վերաշինողաց ու վերաշինութեան ժամանակն։

ԳՐԱՍԷՐ ԱՏՈՄ

ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԵԱՄԲ
ԵՒ ՄԱՍԱՄԲՔ ՆՈՐԻՆ

Լսած ըլլալով թէ Մանզումէի մէջ Ցոփալ ստորագրութեամբ յօդուած գրողը դասատարակ մ'է, ժամանակէ մ'ի վեր մեծ համբերութեամբ կը կարդամ իր գրածները, կրթութեան պաշտօնէի մը բարոյականին վրայ որոշ գաղափար մ'ունենալու համար։ Գիտած եմ թէ այդ անկիրթ կրթիչը չ'է կարող գրել յօդուած մը, ուր զրպարտած չըլլայ ազգին ամենէն աւելի յարգելի գաւակներն և օգտակար գործիչները, Ս. Պատրիարքէն սկսեալ մինչև յետին գրագէտը։ Հրապարակին վրայ իր նկատմամբ պահուած արհամարհոտ լռութենէն քաջալերեալ, Պ. Ցոփալ երթալով կ'ընդարձակէ իր զրպարտութիւններն, և երեկուան Մանզումէին մէջ ա՛յն աստիճան կը յրբանայ որ ա՛լ անկարելի կ'ըլլայ ինձ միանգամ ընդ միշտ չխայտառակել այդ ստախօս ուսուցիչը։

Պ. Ցոփալ իւր վերջին յօդուածին մէջ կը ջանայ միոսել երեք անձ, որք են Ս. Պատրիարքը, Գրասէր Ատոմ և Պ. Մինաս Չերազ, և երեք հաստատութիւն, որք են, Պատրիարքարան, Տնտեսագիտական Միութիւն և Միացեալ Ընկերութիւնք։

Ս. Պատրիարքին դէմ խօսելով, «Հակասահմանադրական ընթացից» մէջ կը գտնէ զայն, իբր թէ [illegible] Մշտ Քաղաքական ժողովը լուծած ըլլալուն համար։ Պ. Ցոփալ միթէ լաւագոյն չէ՞ր ըներ եթէ, իր մէկ դասը ձգելով կամ իւր երկասիրած մէկ դասագիրքը պահ մը մէկդի դնելով, Պատրիարքարան երթար և տեղեկանար թէ ի՛նչ է այդ լուծման պատճառը, քանի որ յայտնի է թէ առանց պատճառի գործ չըլլար, և այն ատեն չը պիտի զրպարտէր Պատրիարք մը, որ իւր բոլոր նախորդներէն աւելի սահմանադրական եղած է։ Եթէ հակասահմանադրական կը փնտռուի, ժողովրդեան այն մասն է, որ իւր իրաւունքը միայն կը պահանջէ և իւր պարտքը չը կատարեր բնաւ, և այս պարտազանցներուն պարագլուխն են Ազգային Ժողովոյ մի քանի պոռոտախօս երեսփոխաններն, որոնց բարեկամութիւնը վայելելու քաղցր մխիթարութիւնն ունի Մանզումէի Ցոփալը։

Գրասէր Ատոմին դէմ խօսելով, իբր թէ «Մասիսի ունայնաբան ընդարձակածաւալ էջերէն քաղելով» կը վերլուծէ Պ. Ճգնաւորի մէկ յօդուածն, արհամարհելով զայն ինչպէս աքաղաղն արհամարհեց մարգարիտը, գարիի հատ մը լաւագոյն համարելով։ Պ. Ցոփալ կը պնդէ թէ Ճգնաւորը նոյն իսկ Գրասէր Ատոմն է, և խաբէութիւն և անբարոյականութիւն կ'անուանէ այս ընթացքը. Եթէ ծածկանունն մ'առնուլը խաբէական և անբարոյական է, ինչո՞ւ Պ. Ցոփալ ես իւր հարազատ անունը ծածկած է. Եւ եթէ ներելի է առանց փաստի ենթադրութիւններ ընել, ես ալ կրնամ ենթադրել թէ Մանզումէի Ցոփալը ուրիշ մարդ չէ՛ այլ միայն Պ. Ց. Փալագաչեան։

Պ. Մինաս Չերազի դէմ խօսելով, Պատրիարքարանի [illegible] գործիք, Տնտեսագիտական Միութեան և Միացեալ Ընկերութեանց կարծեցեալ պակասութեանց հեղինակ կը յայտարարէ զայն. Ահա զրպարտութեան գլուխ-գործոց մը։ Բայց տեսնենք թէ ինչ են այդ Պ. Ցոփալի փաստերն։

«Պ. Չերազ, Պատրիարքարանէն իրեն եղած ամօթալի յանձնարարութիւնը կատարելէ, այսինքն Վարժապետանոցը փակել տալէ վերջ, ահա կը հրաժարի... գաղտնի դիտում մը յառաջ տանելով, կրթութեան տարածման գործին դէմ դաւադրութիւն մ'ի գլուխ հանելով։» Զրպարտութեան դասագիրքէն քաղուած այս հատուածն՝ հայ դաստիարակի մը գըրչին տակ՝ նողկանք կ'ազդէ մեզ։ Վա՜յ մեր գլխուն, եթէ այսպիսի վարժապետներ պիտի կրթեն մեր նոր սերունդը։ Ներսէս Պատրիարքը կրթութեան տարածման դէմ դաւադրութիւն մը կազմած է եղեր, և Պ. Մինաս Չերազի՝ ազգային դաստիարակութեան ջերմագոյն բարեկամին՝ յանձնած է եղեր գործադրել զայն, փակելով Վարժապետանոցն։ Իրողութիւնը սա է որ Վարժապետանոցի փակման նախագաղափարը յղացողն է Պ. Ռէթէոս Պէրպէրեան, Միացեալ Ընկերութեանց ուսումնապետն, որ Տնօրէն Ժողովոյ առաջարկած է փակել այդ չայլ և ապարդիւն հաստատութիւնն, և Նախակրթական համեստ յայտագիր մը գործադրել Հայաբնակ գաւառաց մէջ. Տնօրէն Ժողովոյ վեց անդամք, արդար գտնելով այս պահանջումն, ընդունած են զայն, և ապա Տնօրէն Ժողովոյ պաշտօնապէս Կեդր. Ժողովոյ ազատ քննութեանն ենթարկած է Պ. Ուսումնապետին ողջամիտ խորհուրդն, որ արդէն արժանացած է հանրութեան ողջամիտ մասին հաւանութեանն. Կեդր. Ժողովն, երեք նիստի մէջ խնդիրը քննելէ յետոյ, իւր մեծամասնութեամբ ընդունած է Պ. Ուսումնապետին կարծիքն։ Ահա վանայ Վարժապետանոցի փակման ճշգրիտ պատմութիւնն, ուր Պատրիարքարանի մատը նշմարելու համար պէտք է որ մարդ կուրցած ըլլայ այն կերպով որով Պ. Ստեփան Փափազեան հարցապնդեց Ազգային Ժողովը՝ սոյն խնդիրը պատրուակ բռնելով։ Ինչ որ աւելի ցաւ կ'ազդէ մեզ, սա է թէ Մանզումէի խմբագրութիւնն առանց ո և է դիտողութեան կը հրատարակէ Պ. Ցոփալի անամօթ զրպարտութիւնները։

"Միացեալ ընկերութեանց նիստերը, Վարժապետանոցի փակումէն ի վեր, դռնփակ տեղի կունենան... Չերազեանց ըրած խայտառակութիւններն հրապարակ ելնելուն համար։" Ահա անամօթ զրպարտութիւն մ'ալ. Միացեալ ընկերութեանց նիստերը [illegible] դռնփակ եղած են, և լոկ բացառիկ շնորհքով մը կ'ընդունուին ոչ-երեսփոխանք, ինչպէս Վարժապետանոցի փակումէն յետոյ ընդունուեցաւ կարենցի պատուաւոր ազգայիններէն Պ. Աղապալեան։ Վարժապետանոցի վիճաբանութեանն առթիւ բազմաթիւ ունկնդիրներ ընդունուած ըլլալուն դէմ առաջին գանգատողն եղած է Պ. Միհրան Շիրինեան երեսփոխանն, որ Չերազեանց ընդդիմադիր փոքրամասնութեան կը վերաբերի. Դռնփակի և դռնբացի խնդիրը դիւանէն կախումն ունի և ոչ Տնօրէն Ժողովէն, Պ. Առաքել Ալթուն Ցիւրրիէն և ոչ Պ. Մինաս Չերազէն, որոյ գլխաւոր յանցանքն՝ ընդհակառակն՝ չափազանց հրապարակաւ գործել ուզելն է։

«Տնտեսական Միութեան առաջին նիստին մէջ՝ ներկայ անդամք ստորագրութեամբ խոստացեր են յաջորդ նիստին ալ ներկայ գտնուիլ...։ Կ'երեւայ թէ այս լուրջ առաջարկն ալ լըջամիտ Պ. Չերազի կողմանէ տեղի ունեցած է. մարդ բաւական պինդ երես ունենալու է որպէս զի համարձակի այսպիսի լիրբ առաջարկ մը ներկայել, որ պատուոյ չգոյութենէ յառաջ կուգայ»։ Ահա աներես զրպարտութիւն մ'ալ. Այդ առաջարկի հեղինակն է Պ. Յովհաննէս Կիւմիւշեան պատկառելի ծերունին, ում ձայնակցեցաւ Տ. Խորէն Սրբազան Նար—Պէյ։ Պ. Մինաս Չերազ, որ հրաւիրուեցաւ առաջին ստորագրողը լինիլ, մերժեց ընդհակառակն, և երբ բոլոր ներկայք ստորագրեցին, նա ալ հարկադրուեցաւ ստորագրել. Բայց միթէ ճըշմարտութիւնը նշանակութիւն ունի՞ զրպարտչի մը համար. պէտք է որ ամեն չարեաց պատճառ ներկայացուի զրպարտեալն, և անշուշտ Պ. Չերազ է պատճառ վերջին պատերազմին որ քանդեց մեր հայրենիքն, նա է պատճառ Հայաստանի սովին, նա է պատճառ ազգային բոլոր դժբախտութեանց. Այսպէս կը վարուէին նախանձորդք Վօլդէրի և Ռուսոյի դէմ, ամեն չարեաց պատճառ ներկայացնելով այդ երկու ազգօգուտ անհատներ, ինչպէս կը վկայէ հետեւեալ թարգմանութիւնն.

«Ոտքս քարին եկաւ,
Ցանցանքն է Վօլդէրին.
Գլուխս պատին եկաւ,
Ցանցանքն է Ռուսոյին։»

80 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԷ ՄԻՆ (*)

Կ. Պոլիս 5 Նոյ. 1881

(*). — Ի խնդրոյ մեր ընթերցողաց միոյն, հրատարակեցինք այս հերքում, եթէ հերքում կրնանք անուանել պոչաւոր սուտերու և անամօթ զրպարտութեանց տրուած պատասխան մը։ Բայց մեր մասնաւոր կարծիքն այս է որ Ցոփալ Փալագաչեան անուն հայհոյիչն այն տեսակ գրիչներէ է, որք ապտակի անգամ անարժան են, ո՛րչափ ակներեւ է անոնց վատութիւնն։ Այսպէս էին արդէն Թնդանօթաձիգ Բույսն, Սըրմըրեան և Մոմաչ. և ո՛չ թէ մեք, այլ ընթերցասէր հասարակութիւնը պարտի ցաւիլ, եթէ անոնց վըրայ աւելցած է Ցոփալ մը։ Այդ կար-

ԲՈՂՈՔ

. . . Խմբագիր ·

26 Սեպտեմբեր 1881 թուականով և 3001 թուով ի լոյս հանած Մասիս պատուական լրագրոյդ վերջին սիւնին մէջ Ազգ· Հիւանդանոցի Մեծ. հոգաբարձու էֆէնտիներու կողմանէ առ ձեր մեծութիւնն ուղղուած 24 սեպտ. 1881 թուականը կրող նամակն այս անգամ կարդացի, որուն մէջ Գալչինեան Պապիկ և Ուզունեան Մկրտիչ էֆէնտիներուն ձեռամբ եղբօրս Քէմէքճեան Յակոբ աղային հինգ հարիւր ոսկին հաս Պոնտու Թրէզօրի կտակ մը ժառանգորդներէն ամբողջապէս ընդունած ըլլալը նշանակած էր ։

Յիրաւի Պապիկ էֆէնտիին քով իբր աւանդ յիշեալ գումարը կայ, սակայն այն աւանդն իբր կտակ Ազգ· Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան յանձնուելուն համար իմ կողմանէ իրեն անանկ մէկ արտօնութիւն մը տրուած չըլլալով, ամեն ատեն իրմէն պահանջելու իրաւունքին տէրը ըլլալս ի լուր ամենեցուն ծանուցանելու համար ձեր պատուական լրագրոյն մէջ սոյն գրութեանս տեղ մը շնորհելնիդ կը խնդրեմ ։

Ի դիմաց Տիկին Զիւմրիթ Շիրինեանին՝ որդի
ՓԱՌՆԻԿ ՇԻՐԻՆԵԱՆ

7/19 Նոյ· 1881 Կ· Պոլիս

500,000 ՖՐԱՆՔ ՇԱՀԵԼԻ

Այս մեծ գումարին կը հասնի ներկայ վիճակահանութեան ամենամեծ պարգևն, որ արծաթ դրամով պիտի հատուցուի ։ Սոյն վիճակահանութիւնն Համպուրկի (Գերմանիա) կառավարութենէն վաւերացեալ է, և պարգևներու վճարման համար կառավարութիւնն երաշխաւորած է ։ Ընդ ամենը 50,800 պարգեւ կը պարունակէ, որոց գինն է 11,015,425 ֆրանք և եօթն անգամ պիտի քաշուին ։ Վիճակահանութեան օրերը պաշտօնապէս որոշուած են, և հետզհետէ պիտի քաշուին ։ Առաջին անգամին համար առ առաւելն մինչև դեկտեմբեր 14 (ըստ Լատ·) յանձնարարութիւն կընդունիմք ։ Նոյն օրը կսկսի վիճակահանութիւնը ։

Ամենէն մեծ գումարն է, ինչպէս վերը կը տեսնուի, 500,000 ֆրանք ։ Բայց ասկէ, վիճակահանութիւնը կը պարունակէ նաև հետևեալ պարգևները · 312,500, 187,500, 125,000, 75,000, 62,000,

և շատ մը պարգևներ

50,000, 37,500, 31,250, 25,000, 18,750, 15,000, 12,500, 10,000, 7,500, 6,250, 5,000, 3,750, 2,500, 1,875, 1 500, 1,250, 625, 375, 262, 250, 187, 172, 155, 125, ֆրանքի ևլն ։

Ամենէն փոքր պարգևն է 25 ֆրանք ։ Վիճակահանութիւնն ընդամէնը 50,800 պարգև կը պարունակէ որոց գումարը կընէ,

11,015,425 ֆրանք

Տոմսակաց գիները որոշուած են և առաջին մասի բաժանման ամբողջական տոմսակի մը գինն է 7,50, կէս տոմսակի 3,75 և քառորդ տոմսակի 1,90 · բոլոր տոմսակները տէրութեան զինադրոշմը կը կրեն ։ Յանձնարարութեանց հետ տոմսակաց գինը մէկտեղ պէտք է ղրկուի, որ և է երկրի դրամատան մը արժէտոմսերով կամ Գերմանիոյ, Գաղղիոյ, Աւստրիոյ, Անգլիոյ վրայ փոխանակագրով կամ բոլթայով յանձնարարութեամբ ։

Յանձնարարութիւնք հասնելուն պէս, տոմսակներն իրենց տէրերուն պիտի ղրկեմք ։

Ամեն յուղարկման հետ պիտի կցեմք ձրի բոլոր քաշուած վիճակահանութեանց պաշտօնական ծրագիրը, և քաշուելէն ետքը շահող թիւերուն պաշտօնական ցուցակը պիտի ղրկեմք բոլոր տէրերուն ։ Պարգևաց գինն անմիջապէս պիտի վճարուի կառավարութեան հսկողութեան ներքև և մեր միջոցաւ շահողին ուզած տեղը ղրկուելով ։ Մեր դրամատունը 100 տարիէ ի վեր հաստատուած ըլլալով, հարկ չկայ վստահեցնելու թէ ամեն յանձնարարութիւն ճշդիւ և փութով կը գործադրէ ։

Յանձնարարութիւնք պէտք է ուղղուին հետևեալ հասցէով ·

ISENTHAL & C[i].

Bureau principal de Loterie
Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւնք եւրոպական ամեն լեզուներով կը կատարուին ։ Նամակ մը Արևելքէն Համպուրկ 180 ժամու մէջ կը հասնի ։

գի գրական աղտեղութեանց հետ գործ չունի՛նք ։ Տխուր երևոյթ մ՚է միայն որ մեր յարգի պաշտօնակից՝ Մանզումէի Էֆքեարի խմբագրապետն՝ երկու երեք ամիսէ ի վեր տակաւին օգնական մը չկրնալով գտնել, պարտաւորուած է իւր ՚ջեր լնուլ՝ քաղաքականի համար՝ Ճէրիտէի Հավատիսի ընդօրինակութեամբք, և ազգայինի համար՝ Յոփուլին անխնամ գրչարութեամբք և անհամ յիշոցքովը ։— Պէտք չէր այնչափ վար իջնալ . . . ։ Բ. Ք.

ԿՈՒԶԷ՞Ք ՃԱՇԱԿԵԼ ԸՆՏԻՐ ԵՒ ՃՇՄԱՐԻՏ ՀԻՆ

ՔՈՆԵԱՔ

Գնեցէք միշտ այն որ կը կոչուի

Շ· ՊԱԺԻԷ ԵՒ ԸՆԿ·

ՔՈՆԵԱՔԻ

Մեծահամբաւ վաճառատունը

Եւ որ կը գտնուի գինիի և ըմպելեաց գլխաւոր վաճառականներու, ինչպէս նաև գլխաւոր նպարավաճառաց, ճաշարանաց և օթևանաց մէջ ։

Թուրքիոյ համար միակ գործակալն են Զէրվաթի և Ֆացէա ընկերք, Ղալաթիա, Ատա խան ։

ՏԷՄԻՐՃԻԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ի Պոլիս Պալըք Բազար 165

Պատիւ ունիմք ծանուցանել մայրաքաղաքիս և գաւառաց ժողովրդեան թէ՝ մեր ծխախոտի Պոլսոյ գործարանն և վաճառատունն այժմ փոխադրած եմք ի Պալըքբազար թիւ 165 Եաղճըլար փողոցի դէմ ։

Մեր ծխախոտներն, որ արդէն մեծ ընդունելութիւն գտած են ամեն տեղ՝ այս առթիւ գոհողութիւն չպիտի խնայեմք տեսակներն աւելի եւս ազնուացնելու և գիներն միշտ չափաւոր պահելու, որոց սատուգութեանը փորձով պիտի վկայեն ազնիւ յաճախորդք և յանձնարարողք ։

ՏԷՄԻՐՃԻԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց ՚ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Կ· Պոլիս, Պահճէ-Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները ·

ԿԱՐԻՆ Յօհաննէս էֆ· Տ· Մելքիսեդեկեան ·
ԵՐԶՆԿԱ · Յ· Շաւարշ էֆ·
ՍԵԲԱՍՏԻԱ· Երանոս էֆ·Սթամպոլեան ·
ՍԱՄՍՈՒՆ · Եդուարդ էֆ· Մուրատեան
ԿԻՐԱՍՈՒՆ · Գ· էֆ· Խ· Մազմանեան ·
ՌՈՏՈՍԹՕ · Արժ · Տ· Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսլեան ·
ԶՄԻՒՌՆԻԱ · Աբրահամ էֆ· Պէրզամալեան ։
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ Խոսրով էֆ· Քսկիճեան ·
ՏՐԱՊԻԶՈՆ · Ս· Քէթմէթքեան էֆ·
ՆԻԳԴԷԿԻԱ· Գէորգ էֆ· Նազարեան·
ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ ·՝ Կիրակոս էֆ· Ա· Ղազանճեան ·
ՄՈՒՇ· Արմենակ էֆ·Խանազատեանց·
ՎԱՆ · Պետրոս » Գաբամաճեան·
ԲԵՐԻԱ· Սեդրակ » Խարաճեան ·
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ· Թովմաս էֆ· Թաշճեան·
ԵԴԵՍԻԱ Գէորգ էֆ· Կ· Ոսկերչեան
ՖՈՔՇԱՆ· Ֆէրհատ » Ս· Ֆէրհատեան·
ՏՖԽԻՍ· Պ· Նիկողայոս Տ· Ղևոնդեան·
ԿԱԼԿԱԹԱ Պետրոս էֆ· Հէքիմեան։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

"Կատարելութիւն" ։

ՄԻՍՏՐԻՍ Ս· Ա· ԱԼԼԷՆԻ

Աշխարհահռչակ Մազ Նորոգողը

(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբեք չվրիպիր նորոգելու Ալևոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն ։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալևորութիւնը ։ Ներկ մը չէ ։

Միշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը ։

Հարազատը միայն Կարմրագոյն փաթոյթներուն մէջն է ։

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—

114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգլիայ ։

Կը ծախուի ամեն Կեղծծամավաճառներէն, Անուշահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգլիացի Դեղավաճառներէն ։

Կ· Պոլիս Ս· Քանդիլաք եղբարց քով· Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Խոմընտ Քարիւէնայի քով, Անգլիական մթերանոց, Նիւքօմէք Գալտըրըմ Ղալաթիա։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 7 Նոյ·

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ 108,25		առ	Անգլ· լիր
փարիզ 3 · Ֆր· 23,35		առ	Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. քօնս· գոցուեցաւ		14,14
բացուեցաւ		14,13
կէս օրին		14,12
		Անգլ. լիր
Սօսիէթէ ժէնէրալ 6 0/0		5,18
» Օթօման		4, 5
Կ· Պոլսոյ Պանքան		11,10
Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0	Օսմ. լիր	6,20
փոխ· 1863 (Մուլթոն) 6 0/0	Ֆր·	88,
» 1865 » 6 0/0		80,
» 1869 (Բինար) 6 0/0		73,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)		24,75
» 1873 (Բինար) 6 0/0		69,
Րումէլիի երկաթուղի		51,75
Լաւրիում		156,
Թրամուայ	Օսմ. լիր	385,
Թղթադրամ	»	1000
Չէվալէսիզ		10,
Րէքօր	——	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)

	Ղրշ·	
Անգլիական ոսկի	109	17
Գաղղիական »	87	10
Բօլ	89	24
Գրիմից	51	10
Գառապոն թուղթ 8 րալի 62 գրեք		
» արծաթ (նոր)	91	
Մէճիտիէի տարբերութիւն	7	
Վեցնոց	125	10
Հինգնոց	207	10
Հինգնոց (անկէտ)	185	
Մէթալիք	202	10
Պղինձ	630	

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 17 Նոյեմ

Անգլ· քօնս·		100 11/16
Օսմ. »		15 3/8
փոխ·	1865	16 3/4
»	1869	15 3/8
»	1871	72 3/4
»	1872	26 1/4
»	1873	14 3/8
»	1877	86
Պանք Օթօման		19 1/4
Ռուս. փոխ· 73ի		91 1/4
Եգիպտ. միացեալ		73
» արտօնաւոր		93 7/8
Տայրա Սանիէ		70 7/8
փոխ· Ռօչիլտ		94 7/8
փոխանկագիր փարիզի վրյ		— —

——

Փարիզ 17 Նոյեմ

Գաղղ· քօնս· 5 0/0		116·97 1/2
» » 3 0/0		86,20
Օսմ. քօնս·		13,62 1/2
փոխ· 1865	Ֆր·	85
» 1869		—
» 1873		73,
Օսմ. Երկաթուղի		41,25
Պանք Օթօման		723,30
Քրէտի Լիոնէ		865,
Ռուս. փոխ· 5 0/0 (1877)		93 1/8
» » Արևելեան		61
Իտալ· քօնս·		89 35
Եգիպտ. միացեալ		367 50
փոխանկագիր Լոնտ· վրայ		25 25

——

Վիեննա 17 Նոյեմ.

փոխ· Լոնտրայի վրայ	118,80
Րումէլիի երկաթուղի	25 50

——

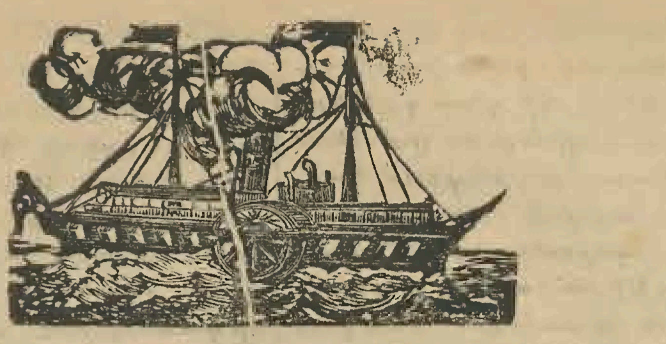

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1881 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
2	Ենիմահալլէէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա· Ենիքէ· (Ենիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի և ժամ 2 1/2ին պիտի մեկնի·)	32
2 30	Ենիքէօյ· Ստենիա· Էմիրկ· Պօյաճըքէօյ· Ռ· Հիսար· Պէպէք· Արնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։	19
3	Ռ· և Ա· Գավաք Ենիմահալլէ Մէզարպ· Պէօյիւքտէրէ· Թարապ· Ենիք· (Ուրբ· օրերը Ստէն· Էմիրկ· Պօյաճ· Ռ· Հիսար, Պէպէք։)	33
4	Ենիքէօյ Ստէն· Էմիրկ· Պօյաճըքէօյ, Ռ· Հիսար, Պէպէք։ (Բացի ուրբաթէ ։)	22
4 45	Ենիմահ· Մէզր· Պէօյիւքտ· Թարպ· Ենիք· Ստէն· Էմիրկ·Պօյաճ· Ռ· Հիսար, Պէպէք, Արնավ· Գուր· Օրթաք· Պէշիկ ·	28
6 30	Ենիմահալլէ· Պէօյիւքտ· Թարապիա· Պէյքօզ Բաչք· Ենիք· Էմիրկ· Գանլըճա· Ռ· և Ա· Հիսար· Գանտ· Արնավուտքէօյ, Չէնկէլք· Պէյլէր· Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք· Պէշիկթաշ· Իւսկիւտար ։	4
8	Ա· և Ռ· Գավաք · Ենիմահալէ· Մէզարպուրնու· Պէօյիւքտէրէ Թարապեա· Պէյքօզ· Ենիքէօյ· Էմիրկէն· Պօյաճըքէօյ· Ռ· Հիսար, Պէպէք, Անավուտքէօյ· Գուրուչէշմէ· Օրթաքէօյ· Պէշիկթաշ· (Ուրբաթ օրերը Ստէնեա ։	33
10	Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ· Թարապիա· Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ռ· Հիսար Արնավուտքէօյ· Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։	22

Արնաւուտքէօյէն

Ժամ		Թիւ
2	Արնավ· Գուզկ· Պէշիկթաշ։ —Բացի ուրբաթէ ։	22
2 15	Արնավուտքէօյ· Գուրուչէշմէ· Օրթաքէօյ· Պէշիկթաշ։	28
2 45	Արնավուտքէօյ, Գուրուչէշմէ· Օրթաքէօյ· Պէշիկթաշ։	2
3 15	Պէպէք, Արնավուտքէօյ· Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիկթաշ· Գապաթաշ ։	25
4	Արնավուտքէօյ· Գուրուչ· Օրթաքէօյ· Պէշիկթաշ·	32
4 30	Պէպէք, Արնավ · Գուր· Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։ Գապաթաշ։	19
5 15	Արնավուտքէօյ, Գուրուչ· Օրթաք, Պէշիկ· Գապաթաշ։	23
10 45	Ռ· Հիսարէն ուղղակի կամուրջ։	19

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
2 15	Արնավուտքէօյ· Վանիքէօյ· Չէնկէլքէօյ· Պէյլէրպէյ· Գուզկունճուք· Գապաթաշ ։	4
2 30	Պէյքօզ, Բաչապահճէ, Ռ· Փ· մահ· Գանլըճա, Ա· Հիսար, Գանտիլլի։ Ժամ 3,5ին գանտ· շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի·—Ուրբ· օրերը Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Գուզկ։	21
3 5	Արնավ Գանտ· Վանիք· Չէնկ· Պէյլ· Գուզկ· Պէշիկթաշ·—Բացի ուրբաթէ։	23
3 30	Պէօյիւքտ· Թարպ· Պէյքօզ· Բաչպահճէ· Գանլըճա· Ա· Հիսար, Գանտ· —Ժամ 4 1/2ին Գանտիլլի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի։ (Ուրբ· օրերը Վանիք· Չէնկ· Պէյլ· Գուզկ· Պէշիկթաշ ·)	17
4 30	Գանտ· Վանիք· Չէնկ· Պէյլ· Գուզկ· Իւսկ·— Բացի ուրբաթէ։	21
5 15	Վանիք· Չէնկ· Պէյլ· Գուզկ· (Բացի ուրբաթէ։)	2
8 45	Պէօյիւքտ· Պէյքօզ, Բաչապ· Գանլ· Ա· Հիսար, Գանտիլլի· Վանիք· Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ· Գուզկունճ Իւսկիւտար։ (Ուրբաթ օրերը Ռ· Փ· մահ· հանդիպելով։)	25
10	Վանիք· Չէնկ· Պէյլ· Գուզկ·	28

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
3 15	Գապաթաշ· Իւսկիւտար Պէշիկթաշ· Գուզկունճուք· Օրթաք· Պէյլ· Չէնկ· Արնվ· Գանտ· Ա · և Ռ · Հիսար, Գանլճ· Էմիրկէն, Ենիք· Բաչապ· Պէյքօզ Թարապ· Պէօյիւք· Ենիմահ։	4
3	Պէշիկ· Օրթաքէօյ, Արնավ· Պէպէք, Ռ· Հիսար, Էմիրկէն, Ենիք· Թարապ· Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահ·	28
5	Գապ Պէշիկ · Օրթաք · Գուրուչէշմէ· Արնավ· Պէպէք· Ռ· Հիսար, Պօյաճ· Էմիրկէն· Ստէն· Ենիք· Պէյքօզ, Թար· Պէօյիք· Մէզարպ· Ենիմահալլէ· Գավագլար ։	33
6 45	Իւսկ· Պէշիկթաշ· Գուզկունճուք· Օրթաքէօյ· Պէյլէրպէյ· Չէնկէլքէօյ, Արնավուտքէօյ, Գանտ· Ռ· Հիսար· Գանլ· Էմիրկ· Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտ ։	25
8 30	Պէշիկ · Օրթաք· Արնավուտք· Պէպէք, Ռ· Հիսար, Էմիրկէն, Ենիք· Թարապեա· Պէօյիւքտէրէ, Մէզարպուրնու·	22
10 30	Ռ· Հիսար, Պօյաճ· Էմիրկ· Ստէն· Ենիք· Թարպ· Պէօյիւքտ. Մէզ· Ենիմահ։	32
11 15	Ենիք· Թարպ· Պէօյիւքտ· Մէզարպ· Ենիմահ։	33
11 35	Պէպէք, Ռ· Հիսար, Պօյաճ· Էմիրկ Ստէն· Ենիքէօյ։	19

Արնաւուտքէօյ

Ժամ		Թիւ
3 30	Ուղղակի Արնավ·	25
3 45	Պէշիք· Օրթաք· Գուր· Արնավուտքէօյ, Պէպէք։	19
4 30	Պէշիկթաշ, Օրթաք· Գուր· Արնավ։	23
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք· Գուր· Արնավ· Պէպէք, Ռ· Հիսար — Վոսփորի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Ռ· Հիսար։	19
10 40	Գապաթաշ, Պէշիկ Օրթաք· Գուրուչ· Արնավուտ· (Բաց ի ուրբաթէ։)	2
11 10	Պէշիկթաշ, Օրթաք· Գուրուչ· Արնավ· Պէպէք։ (Ուրբ· օրերը ժամ 11ին ·)— Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Պէպէք։	25
11 40	Պէշիկ· Օրթաք· Գուրչ· Արնավ·	28
12	Պէշիքթաշ· Օրթաք· Գուրուչ· Արնավ։	4

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
2 45	Իւսկիւտ, Գուզկ· Պէյլ· Չէնկ· Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար, Գանլ· Ենիք· (Ուրբաթ օրերը ժամ 3 3/4ին Ռ· Փ· մահ· Բաչապահճէ, Պէյքօզ ալ Ենիք· չհանդիպելով ։)	22
3 45	Գուզկ· Պէյլ· Գանտիլլի— Բացի ուրբաթէ։	21
4 15	Իւսկ· Գուզկ· Պէյլ· Չէնկէլք· Վանիք· — Բացի ուրբաթէ։	2
9 45	Գապաթ· Գուզկ· Պէյլ· Չէնկ · Վանիք· (Գավաքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	28
10 15	Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար, Գանլճ· Բաչապ· Պէյքօզ, Մէզարպ· Գավաք ։	17
11	Գուզկ· Պէյլէր· Չէնկ· Վանիք· Գանտ· Արնվ·—Բացի ուրբաթէ· (Պէյքօզի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի ի Գանտիլլի։)	23
11 20	Գանտ· Ա· Հիսար, Գանլճ· Ռ· Փաշա մահ· Բաչապ· Պէյքօզ։—Ուրբաթ ժամ 11ին Գուզկ· Պէյլէր· Չէնկ· Վանիք· հանդիպելով·)	21
11 40	Գապաթ· Գուզկ· Պէյլ· Չէնկ· Վանիք· Արնավ·	22